

575

204079

ROMÂNII ȘI MAGHIARII

DE

I. P. FLORANTIN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BUCUREȘTI

—
TIPOGRAFIA «LUPTA», AL. LEFTERIU

No. 9, Strada Câmpineanu, No. 9.

1894

ROMÂNII ȘI MAGHIARII

DE

I. P. FLORANTIN

*Domnului Grigore Crețu,
înaltă considerațiune și amicie.*

I. P. Florantin

A decorative flourish consisting of a horizontal line with a central diamond-shaped ornament and a curved line extending downwards from the right side.

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA «LUPTA», AL. LEFTERIU

No. 9, Strada Gâmpineanu, No. 9.

1894.

ROMÂNII ȘI MAGHIARII

DE

I. P. FLORANTIN

Văzând luptele noastre întru apărarea *românismului*, încăpăținații noștri dușmani nu încetează a ne declara de egoiști și porniți pe *nedrept* în detrimentul altor popoare sau state și în special în parte în detrimentul ungarilor, în detrimentul rușilor, a turcilor, grecilor, etc. Ei continuă a ne combate în fața Europei invocând niște pretinse «drepturi istorice» asupra noastră.

Să ne încercăm, deci, a stabili și desvolta raportul luptelor noastre naționale către *legile superioare* celor istorice, către legile etern valabile și *neatacabile*; — legile *naturale, raționale*: să apreciem *apărarea* românilor în raport către *binele omenirii* în general. Să judecăm această luptă în fața *rațiunii nepărtinitoare*. Cu alte cuvinte,

să încercăm a stabili pe scurt «filosofia» românismului, de astă dată mai cu seamă în raport către pretențiunile *ungurilor* și chiar în *comparațiune* cu *rasa* lor *huno-maghîară*.

Considerând oamenii, cu multiplele lor *suferințe* și *trebuințe* în diversele și fluctuantele condiții și situațiuni ale vieții; nu e greu a recunoaște că, chiar dacă n'ar exista între popoare grupările naționale și altele, totuși pentru o *mai practica administrațiune* a intereselor lor colective sau publice, ar fi *necesar* ca omenirea să se *impartă în grupe subdivisionare*. Aceste grupe parțiale însă trebuie să se *organizeze* constituindu-și fie-care câte un oficiu unitar, delegat de ele în mod liber, pentru a le conduce și a le *reprezenta* pe unele în raport cu cele-lalte; pentru a-și *putea* îndeplini *ajutorările lor reciproce*, unele în favoarea altora și a universalității lor.

Baza naționalităților

Mersul progresiv al vieții *omenirii* s'a *început* în un trecut necalculabil; pornit de la starea de simplu «animal», desvoltându-i-se *creerul* în total în un mod mai distins; și grație acestuî aparat esențial, omenirea, sau mai corect, o parte a omenirii s'a ridicat prin

treapta de «sălbăticié» la primele trepte de deșteptare; la începuturile de civilizațiune.

În cursul secolilor unele părți ale omenirii ajunseră *subjugate*, contra voinței lor, de către unii și alții uzurpatori și mai sunt încă și astăzi ținute în supunere prin „*camarile*“, prin *fraude* și *forță brută*; care însă e absolut neadmisibilă fiind chiar *criminală*.

Deșteptându-se cu timpul oamenii din ce în ce tot mai mult, cei de *aceiași neam*, vorbind aproape *aceiași limbă*, având *aceiași soartă*, *simpatizează* unii cu alții în măsură *superioară* zicându-se *o gintă, națiune* în deosebire de cele-l-alte *ginti* și *națiuni*.

Membrii *aceleiași națiuni se devotează* din simpatie pentru *națiunea lor* în măsură *superioară*. Acest fapt a provocat în unii teoriști opiniunea, că «*naționalismul*» fiind un efect al *sentimentului*, nu poate fi justificat de către rațiune; opunându-se părerea, că *rațiunea* n'ar fi admitând de cât *cosmopolitismul*, adică devotamentul pentru *întreaga omenire*.

Nu ignorăm, ce e drept, că în epocile de fatale *aberațiuni* naturale, unele națiuni, tocmai din cauza sentimen-

tului lor *național*, *dușmănesc* pe *alte* națiuni.

De la această aberațiune însă nici teoretic, nici practic nu urmează a se oboli naționalismul, ceea ce și de altminterlea ar fi absolut imposibil a se face. Nu urmează de cât că celelalte națiuni să se ridice ca un singur om, în numele *rațiunii* și a *moralității*, să oprească și să împedice ori-ce asemenea *criminal atentat* în contra legilor raționale ale *naturei omenirii*.

Nu vom uita pe lângă acestea, nici acea lege a progresului omenirii, că, mijloacele de *comunicațiune* și de transport se înmulțesc pe zi ce merge; că diferitele părți ale omenirii pe fiecare zi se organizează tot mai complex; că ast-fel *omenirea* din zi în zi devine tot mai strict unitară; așa, că *antagonismele* dintre diferitele națiuni *se reduc* și *slăbesc* din ce în ce tot mai mult; și ast-fel omenirea progresa, lent, dar sigur, în graduri de armonizare generală.

Uzurpațiunile de ori-ce natură trebuie imperios și nediscutabil să înceteze, *dominațiunile contra voinței* celor subjugati trebuie să *se revoace*; neînțelegerile dintre oameni și națiuni, precum de atâtea ori s'a recunoscut, tre-

bue să se rezolve prin *tribunale*, locale și, respectiv *internaționale*.

Conform legitimei și *nediscutabilei dorințe* a popoarelor, *statele* artificiale trebuie să revină la configurațiunile cerute de națiuni; cu forma de guvern *care le va plăcea lor*, rămânând ca ele să se *confedereze* și *alize* apoi în scop *defenziv*, cum le va *conveni lor*.

Rațiunea Naționalizmului

Obligațiunea fie cărui om de a se devota în permanență pentru națiunea *sa*, această obligațiune se deduce cu rigurozitate *matematică* tocmai din datoria morală generală, *cozmo-polită*; și anume prin următorul raționament *sistematic*, aplicabil la *fie-care* națiune, *X, Y...*

După legea morală, rațională, cu toții avem obligațiuni pentru *întreaga* omenire și suntem datorii a pune îndeplinirea ei în *fie care* moment, în special în favoarea acelei *parți*, la care necesitatea e mai mare unde ajutorul e *mai urgent* reclamat. Omenirea însă se găsește de fapt divizată în *clase*, în *gini* și *națiuni*. Din aceste, *fie care* cetățean se *simte* îndemnat a se devota în mod permanent pentru națiunea *sa*; astfel, că națiunea *noastră* (X) rămâne *neîmpărtașită* de ajutoarele și serviciile

cetătenilor din *cele-l'alte* națiuni; deci, este în realitate pentru noi, (și astfel pentru toți cetățenii respectivi ai tuturor națiunilor)—partea care reclamă de la „noi“ (X. Y...) concursul și serviciile noastre în mod *permanent*, și cu *urgența* cea mai mare.

Aducând «noi» serviciile noastre în favoarea națiunii *noastre*, (X, Y...), prin aceasta nu facem, de cât ne achităm obligațiunile *cozmopolite* către acea *porțiune* din omenire, care e ca și *părăsită și lipsită de ajutor*; cei-l'alți cetățeni fiind ocupați *de fapt* cu serviciile ce dau fie care pentru națiunea sa respectivă.

Dacă am *lipsi* de la serviciile reclamate de națiunea noastră, (X, Y...), prin aceasta am fi *culpabili* de a refuza îndeplinirea datoriilor noastre morale, *cozmopolitice, raționale*, în favoarea acelei *porțiuni* din omenire pentru care ajutorul și serviciul nostru e reclamat cu *urgența maximă*.

Iată deci devotamentul *naționalist* ca parte esențială și permanentă din îndeplinirea datoriilor morale „*cozmopolite*“, *raționale*.

Valoarea naționalizmului

Să considerăm această chestiune ceva mai *riguros*, din punctul de ve-

dere al *rațiunii*, în raport către *binele omenirii întregi*.

Să luăm în considerațiune suma sau totalul de bine ce face fie-care om condus de sentimentul fundamental de *umanitate* în favoarea omenirii în general și să-l exprimăm de exemplu prin litera **N**.

În asemenea caz totalitatea de bine făcut omenirii va reprezenta aproximativ un total = $1,500,000,000 \times N$.

Dacă însă, *pe lângă* sentimentul fundamental de filantropie generală sau cosmopolitizm, fie-care om va fi animat, în mod *adițional*, de un sentiment particular în favoarea *națiunii sale* sau de *naționalism*, el va lucra cu un *adițional* devotament potențiat în special în favoarea națiunii sale; va produce un *bine* în *plus*, pe care îl vom reprezenta cu valoarea sa cantitatea **N** și ast-fel *toți* oamenii, fie-care pentru națiunea *sa*, vor produce în *total* în favoarea sumei *tuturor națiunilor*, adică în favoarea *omenirii* — binele = $1,500,000,000 \times N$.

Recunoscând deci *pe lângă* cosmopolitism — și *naționalismul*, recunoaștem că pe când numai prin sentimentul cosmopolit nu i s'ar face omenirii în total de cât un bine echivalent aproximativ cu $1,500,000,000 \times N$, —

adiționându-se și devotamentul național, — la fie-care om pentru națiunea sa respectivă, — se va face tot pentru omenire un total *mult mai mare* de bine; căci el se exprimă, pe baza de mai sus, cu formula de $1,500,000,000 \times 2 N$ minimum; deci cu un **plus** de minimum $1,500,000,000 \times N$.

Aceasta e pura *evidență*, care *justifică* sentimentul *naționalist* din motive *rationale umanitare*.

La unele națiuni sentimentele naționaliste ușor dau ocaziune la *egoism* naționalist în diferite graduri până la jaluzii, rivalități, concurență și chiar antagonism și *dușmanie*; de la care derivă *invațiuni* și *rezboaie agresive*; provocând în mod naturalmente inevitabil, rezboaie defensive și interminabile șiruri de lupte, de reciproce resbunări.

Din cauza unor asemenea dezastroase inconveniente vedem ivindu-se părerea, că ar fi de dorit să dispară din omenire diversitatea de națiuni.

Să ne aducem însă aminte, că nu toate rezboaiele s'au iscat din cauze de veleități «naționaliste». Mare parte din ele au fost purtate din diferite *interese* și astfel s'au omorât unii pe alții, mii și mii de oameni adese ori în sinul aceleiași rase și ginți, ba în cercul aceleiași *națiuni*; rezboaie «ci-

vile»; une ori din rivalități aprinse între *rude* de aproape, între *frați* chiar!

Din asemenea considerațiuni se poate ușor prevedea, că, chiar dacă diferențele naționale ar dispărea, și atunci în diferitele *părți* ale unicei «națiuni» universale de 1500 milioane de «connazionali» prea ușor s'ar putea ivi diferite *interese* locale și *particulariste*; și încă cu o facilitate și probabilitate cel puțin tot așa de mare ca în trecut între diferitele ramuri ale aceleiași *națiuni și chiar familii*.

Ori cât însă ar dori cineva să dispară diferențele naționale de-odată, — pe de o parte este o *imposibilitate* psihică a se transforma cine-va așa ca din senin, de exemplu, din român în ungar; și *cu atât mai puțin* a se preface *de porunceală sau de frică*, din o națiune în alta; a smulge din minte și inimă considerațiunea *trecutului* său național, venerațiunea și recunoștința pentru *martirii* națiunii tale; simpatiile pentru actualii părinți ai ei; dorința de a o vedea fericită și să inoculezi cu forța (!) în locul acestor adânci porniri ale sufletului tău, asemenea sentimente poate tocmai pentru *dușmanii* săi de moarte!

Absoluta *imposibilitate* obiectivă a unei asemenea metamorfoze miraculoase

este atât de invederată, că se poate zice că sare în ochi.

Românii și Maghiarii.

Precum toate popoarele în general, și ungurii vreaui să ducă un traiu cât mai fericit; ținând însă seamă de *numărul* lor cel *mic*, fiind ei *mult mai puținii* de cât cei-l'alți locuitori amestecați cu dânșii în parte pe acelaș teritoriu, și neputându-se desvâța de *pasiunea* lor de a *domina* asupra altora, au pus în practică și pun încă neconținut cele mai *crude și mai neome-noase* mijloace, pentru a *ucide* pe celelalte naționalități; fățișe mijloace nedrepte și violente, pentru a ne preface cu deasila în unguri, ori a ne aduce la starea de subjugatăi *sărăcindu-ne* la caz, până la *sapa de lemn*.

Ei susțin, că au „*dreptul*“ de a *domina* peste tot ce se găsește pe un *fantastic* așa poreclit «teritoriu de sub coroana Sfântului Ștefan.»

Asemene *pretins* „*drept*,” dânșii se sforțează a-l sprijini pe *pretexte* de *cucerire*; „*pe vărsare de sânge*“ (!), pe preținse „*Angajamente*“, și alte *așa-poreclite* „*drepturi istorice*.”

Pentru a avea mai ușor trecere dinaintea *opinieii publice a Europei*, ei se mai servesc încă și de niște mijloace

de altă natură și anume pe de o parte se trâmbițează pe toate căile drept națiune „nobilă“ ! «cavalerească», «vitează» *civilizată*; — pe de altă parte, ne *calomniază* pe noi de secolii, drept niște *horde sălbatice*; *periculoase* pentru pacea și civilizațiunea popoarelor.

Li s'a răspuns în mod strălucit și victorios, *deshmințindu-se* complet toate aceste puncte, în fața Europei civilizate. Ridicăm aci, de astă dată numai pe scurt, următoarele reflecțiuni:

Să ne punem pentru moment chiar în *ipoteza* că, acum o mie de ani, românii *n'ar* fi închiat o *învoială* cu ungurii pentru a trăi în raport de *frățească tovărășie*; ei ar fi fost chiar «*cucerii*» de către *Arpad* și *Tuhutumă*; ba, să punem ipoteza cu aparență și mai apăsătoare pentru noi, — că strămoșii noștri de atunci, ori și alții mai pe urmă, *s'ar fi supus voluntar* ca *subordinați* supremației ungarilor; să presupunem, că ei ar fi semnat chiar *obligățiunea* pentru toți *urmașii lor*, de a rămâne în toate veacurile *supuși* neamului și guvernului unguresc.

Răspundem: în fața principiilor *rațiunii*, o *cucerire nu obligă*, de a rămâne cel cucerit *supus* și subordonat autorității cuceritorului și cu atâtă *mai puțin* urmașii celor *ziși* «cucerii»,

ar fi obligați a rămânea subordinați urmașilor lui. *Cucerirea* este și rămâne un act violent, *nedrept, nerațional*; și prin urmare *neadmisibil, cu toate consecințele lui*.

Dacă cine-va s'ar mai încerca a recunoaște consecințele *cuceririi*, pe unul ca acela l'am întreba, dacă ar recunoaște de admisibil, ca, de exemplu, imensa *Russie* să cucerească oare-cari provincii din *Europa*, etc.? de asemenea, ca mai imensa *Anglie* cu *Indiile* sale din *Asia*, ori formidabila *China*—să inundeze *Europa*, — «cucerind» oricât va *putea*?

Și gândind la *viitorul* nostru, al *Europei*, trebuie să ținem seamă de *consecințele* posibile, ce ar putea rezulta din admiterea *planurilor unghurești* și anume, unghurii *absorbind patru milioane* de cetățeni, ar *crește în putere și în pretențiuni* și ast-fel considerată situațiunea precum este în realitate, ei sunt *amenințători* pentru liniștea și fericirea popoarelor.

Cruzimea cu care ei se năpustesc a sugruma pe alte popoare, este un *alarmant atentat* în contra *umanității*; un *ultraj* în contra *legilor naturei*! un *blasfem* în contra *Pașunii și moralității*. *Umanității nu-i* este *permis* a-i lăsa, a le acorda dreptul de *asasinat* în contra

popoarelor; și ea nu le va da asemenea *infamă licență*.

Nu stă ast-fel în fața *rațiunii eterne* nici chestiunea cu o eventuală *supunere*, fie chiar voluntară, sub dominațiunea cuiva. O asemenea «supunere» e un act *contra legilor naturei*; căci printr'ânsa se calcă în picioare principiul moral fundamental și dreptul de *libertate individuală*, cum și eventual o pluralitate sau colecțiune de mii și milioane de libertăți individuale; libertatea fundamentală și imprescriptibilă a unei *națiuni*. O asemenea *aberațiune nu obligă nici măcar* pe aceia, cari ar fi lunecat a o comite, și cu atâta mai puțin s'ar putea ridica fantastica pretențiune, de a se considera obligați și *urmașii* lor, din secol în secol, *în perpetuitate*. Acest principiu rămâne adevărat, or cât în cursul timpurilor s'aun văzut și se mai văd și astăzi nenorocite remășițe din procedurile abătute de la el.

Suveranitatea ginților și a națiunilor este de drept *sacră* și rămâne imprescriptibilă, chiar și în cazul când de *față*, o ginte, o națiune, ori și mai multe, sunt ținute *prin camarilă și armată*, cu forța, în stare de subjugare, fără voința lor. În mod *rațional*, virtual, ea are necontestabilul *drept* de a

se *elibera* de sub dominațiunea impusă și a-și institui o *autoritate* supremă *după cum i-ar plăcea*; încheind eventual *federațiuni* și alianțe defensive în sensul aceluiași principii de *libertate* fundamentală

Dar ungurii *aruncă praf* în ochii Europei și a celor ce *n'aū ocazie* să poată vedea *realitatea* lucrurilor, prin *textele* lor de «legi» *pretinse* foarte «liberale» și «egalitare» pentru «toți cetățenii». Aū fost însă strălucit *demascate sistemele lor de perfide manopere*, prin cari ei *esclud de fapt* pe români de la exercițiul drepturilor «egalitare»; relativ la acest punct voiū releva de astă dată numai cinica lor axiomă patriotică, în forma că sunt *egali* dinaintea legilor Ungariei *toți cetățenii — unguri; adică să-ți renegî românitatea*, să devii trădătorul sentimentelor tale ca român; să faci, cu alte cuvinte, *imposibilul*, și *atunci* te vei bucura de egalitate dinaintea legii; — ca *român* însă *nici-odată!* ca *român* — ești *trădător de patrie*; ești *criminal, rebel*, ești culpabil de *inaltă tradare!*

Cât de esorbitant *se desmințesc* ungurii *pe sine însuși* prin desperatele și furioasele lor procedări, pretinse «patriotice», aceasta se poate aprecia ușor, îndată ce vom releva faptul, că la 1848

și mai pe urmă ei *aū reclamat egalitatea, eliberarea* lor de sub dominațiunea austriacă și apoi, după ce aū obținut acea eliberare, îndată aū năvălit cu o adevărată *furie* asupra popoarelor din *cele lalte națiuni*, porniți chiar a-i extermina, orī a-i sili cu sabie și foc, să-și renege naționalitatea, să se facă unguri.

Această fabuloasă și gravă *desmințire de sine ungureasă* ar fi de natură a provoca în toată *Europa* un *rās heroic*, dacă lucrurile n'ar fi atât de *dureroase* în consecințele lor.

În special, sub furiōasa dictatură a *renegatului ex-slovac Kosut*, parlamentul unguresc decretând *detronarea* lui *Francisc-Iosif* și *eliberarea Ungariei* de sub apăsarea austriacă, imediat ungurii aū decretat și început cea mai infernală campanie pentru *asuprirea* celor lalte națiuni; servindu-se de sabie, *de* foc, și (ezact precum prinseseră pe *Horea*) încercându-se, prin trădătorul *Dragoș*, să pună mâna, între alții și pe înuși *Avram Iancu*, sufletul și idolul armatelor române. sperând, că astfel vor putea apoi zdrobi națiunea română.

Calōniile dușmanilor

De secolī, noi românii calomniați am fost în modul cel mai fantastic și mai

asasin, drept niște hoarde de *sălbateci* și de *bandiți*, pe cari adică, *Europa* trebuie să-î lase în sēma ungarilor, ca să-î *țină ei în lanțuri*, spre a *nu turbura* liniștea și siguranța popoarelor și progresul *civilizațiunei*.

Esorbitantul *neadevăr* al acestei condamnățiuni sumare e superfluu a-l demonstra, pe lângă istorie și prin *somitățile române* în științe, arte etc ; căci nu numai *neamurile*, cari numără în sânul lor asemenea somități, ci toate fără escepție au *dreptul fundamental* de a trăi libere pe teritoriul cultivat de către ele. Din fericire însă pentru români, ei au și alte *titluri adiționale* la o deosebită *considerațiune a Europei* și a omenirei în general și aceasta tocmai în *comparațiune* și cu *Ungurii*, pe lângă comparațiunea cu alte neamuri. Această împrejurare fiind de o importanță exepțională, să o considerăm ceva mai de aproape. Anume : să considerăm ginta română din acest punct de vedere în mod științific în *comparațiune* cu *Ungurii*.

Maghiarii .

Să considerăm din acest punct de vedere mai întâi pe *unguri*.

Cu *o mie de ani* în urmă, în starea lor *neflexată* prin *agricultură*, ei între-

prindeaŭ dese *expediții* războinice și de vânători în dreapta și în stânga; procurându-și astfel mijloacele de existență.

În virtutea *legei naturale* a *creditații* dispozițiilor și instinctelor speciale, ei nici după incursiunea și stabilirea lor în *Pannonia* n'au *putut* înceta cu expedițiile războinice pentru prăzi, mijloace de trai, care astfel se ^{deosebesc} ~~se deosebesc~~ *mai repede*, de cât prin înceata și întârziетоarea *muncă* agricolă.

Deprinderile prădalnice de a trăi prin munca *altora* și de a *nu se pleca* la unele din ocupațiuni, s'au fortificat într'înșii în general până la un grad foarte înalt.

Nevoile, ce e drept, au dat cu timpul pe mulți dintr'înșii *la brazdă*; însă *fuldulia exagerată* până la graduri fantastice, gustul de *bătălie* la toată nimica, (de exemplu la întruniri și alegeri etc.), *îngâmfarea* și *deșarta încredere* nemăsurată în *mărimea Ungariei* și în *puterea* ei, cu care ^{dupa} ~~dupa~~ *zisa* lor, ar putea birui *jumătatea lumii*, *Aceste* dispoziții și altele cari derivă din ele s'au menținut în spiritul lor în gener~~x~~ până astăzi. Din aceste apoi urmează ca în mod natural pentru dânșii, să desprețuiască pe toate cele-lalte națiuni conlocuitoare și să tindă cu o ade-

vărată furie, a le stăpâni și exploata cu ori-ce preț, cu mijloace ori-cât de odioase, scuzându-le prin închipuita sfințenie a scopului patriotic, pentru un absurd vis al lor numit *idea* de stat maghiar.

Să ne întrebăm acuma, care să fie *causa* pentru care, după «principiile» *Coșuteștilor*, conducătorii ungarilor se încăpățânează în ~~no~~ într'adevăr împietrit a *maghiarisa* pe cele-lalte naționalități, în special pe români, între alte mijloace și prin grădinele de copii?

Pentru a putea înțelege aceasta, trebuie să ne aducem aminte, pe de o parte, că *ungurii* nu numără de cât *vr'o 5 milioane*; căci pe renegații *așa ziși* «unguri», pentru cazuri grele, ei nu contează cu siguranță; că pe de altă parte, ei tot mai visează încă a realiza bombasticul vis al unor speculanți cristalizați în maxima mistică, cum că „*Ungaria n'a fost, ci va fi*; maximă în care ei își formulează credința, că ceea ce Ungaria a fost, e o curată nimica, pe lângă ceea ce are să fie de acuma înainte; căci ei în toată seriozitatea susțin că au pretinse *drepturi* așa poreclite istorice asupra câtor-va **provincii dimprejural lor.**

Iată deci ghiara de *hidră* anunțată în detrimentul *vecinilor*.

Nu-i lasă însă să doarmă liniștiți arătatul lor număr mic, *mult 5 milioane*; pe când *noi românii* ne bucurăm de numărul mai mult de cât *duplu, 12 milioane*, și încă recunoscute ca bravi și *viteji* în măsură *incomparabilă*.

Iată de ce conducătorii lor se sforțază în mod *desperat* a-și înmulți *numărul*, fie și *din pietre* măcar: *pentru ca să-și poată valorifica*, după cum pretind ei, *pretinsele* lor «drepturi» istorice asupra câtor-va *provincii vecine*; să *cucerească* apoi cu o evidentă *facilitate*, prin simple „*plimbări*“ rezboinice, și *alte țări* noi, conform «dreptului» (?) de cucerire cu arma în mână, cu *vărsare de sânge*; «principii» *în virtutea cărora* Ungaria „*n'ă fost, ci va fi*“.

Poftiți apoi să vedeți calculul lor *aritmetic* în această «sacră» idee *patriotică*; în special pe comptul națiunii române una și nedevizibilă:

«Noi, unguri *adevărați*, pe cari să putem compta, suntem — *5 milioane*, — românii — *12 milioane*. Stam rău, foarte rău; chiar de n'ar fi românii atât de viteji. Ce să facem? Să-i *lipsim* măcar de *4 milioane*. Și atunci ei, româ-

ni, ar rămâne încă 8 milioane față cu cele 5 milioane ai noștri.

Ideja genială salvatoare este: *maghiartzarea!* Să prefacem în unguri pe toate naționalitățile amestecate cu noi, ast-fel numai pe cele 4 milioane de români prefăcându-i în unguri, ne facem dintr'o dată 9 milioane; pe când ei rămân numai 8,—și iată — *Ungaria* incepe a fi; și apoi ast-fel *fortificată*, va crește cu rapiditate prin sabie și foc, mijloace «sacre» când e în joc *sfânta* cauză a *patriei* maghiare!»

«Pe români să-i amețim cu cântecul nostru secular despre «*unio trium nationum*», adică unirea celor *trei* națiuni în *Ardeal*: 1-a națiune *ungurii*, din neamul nou, a 2-a națiune *ungurii* mai vechi, rămășițe de huni, ziși «*săcui*», a 3-a națiune *sasi*. Pe români nu-i considerăm în rândul oamenilor, ci numai ca pe niște turme de animale *trebuitoare* pentru *serviciul* celor *trei* națiuni cu *drepturi* de om».

Curat împărțeala «dreaptă» făcută de *lup*, când acesta, contractând cu ciobanul să împartă turma *frățeste* amândoi, a zis: «Asta-i a mea, asta-i a *lupului*, și tot așa până în capăt: turma jumătate a *mea*, jumătate a *lupului*»; așa *ciobanul* s'a ales cu *nimic*.

Iată, din ce *cauze* ungurii simt mare

necesitate de a trâmbița, măcar prin vorbă, că sunt o «nobilă» națiune!

În acest mod se explică, cred, energia lor de o vehemență elementară; prin care chiar și partidul moderat («deakist»), a perzistat în lupta sa, până a reușit, în 1867, de s'a văzut «regele» particular, extra al lor, încoronându-se în capitala lor *Buda-Pesta*, ca rege «apostolic» al *maaarei Ungarie*; în care să nu uităm că după închipuitul lor «drept» unguresc, ei cuprind sub coroana Sfântului (lor) Stefan» între altele și «principatele dunărene» adică *România* liberă de astăzi.

O trăsătură principală din caracterul ungarilor se oglindește foarte clar între altele prin o poezie a lor, care începe ast-fel: *)

„Dușmanul (parcă) umblă pe picioare de plumb.
Tristă e viața luptătorului.

Zgomot de rezboi îi trebuie ungarului;
Ca să i se înveselească simțirea“.

Ungurii, și mai cu seamă cei *renegați* din alte neamuri, *slavi*, *evrei* etc. își dau la toată ocaziunea și fără ocaziune, simțința de a opăra pentru a face ca să de-

*) în textul original unguresc:

„O Tomlábón jár az ellen;

Bús a bajnok élete.

Harcmoraj kell a magyarnak,

Hogy viduljon érzete.“

vie unguri cât mai mulți străini. Ast fel de exemplu, țin minte foarte bine, cum, în timpul când eram elev în liceul «piariștilor» din Cluj, fiind *majoritatea noi, românii*, unii profesori, mai cu seamă cei *convertiți* din *slavi* și *e-vrei*, neconținut ne îndemnau, să ne «*contopim*» în «sublima» națiune un-gurească; cântându-ne de repetiție ori ca refren, maxima lor, că «*fie-care om* trebuie să fie om, și anume *ungur*».

Unul din acei profesori, *Horvat Pius* precum și alții, văzând că nici nu gândim să ne renegăm românismul, se încerca une-ori a ne *teroriza*, zi-când că noi ca români n'avem drep-turi de a învăța, că suntem *iobagi*, supuși ungușilor, și că *trebuie* să *ne facem unguri*!

În *adorățiunea de sine*, ei au ajuns cu timpul până la adevărată *orbie*; căci în general își închipuesc și cred că ei sunt națiunea cea mai sublimă de pe pământ; *unica* adevărată nați-une de oameni dinstinși, *atrofiându-se* în mintea lor considerațiunea cuvenită celor-alte națiuni. În special pe *ger-manii* îi disconsideră și-i tratează mai mult ca pe niște *ridiculi*, batjocorindu-i între altele și prin diferite versuri pe cari pun pe *copiii* lor chiar să le în-vețe și să le reciteze; ei inoculează ast-

fel în mintea viitorilor unguri ura și *falsa* apreciere a celor nemaghiari.

În aberațiunea lor *maghiaristă*, ori mai just, grando-maghiaristă sau megalomaghiaristă, sensul de a *explica* sau *lămuri* un lucru, îl numesc „a-l maghiariza;” sau, cum s’ar zice, a-l maghiarisi; adică, ceea ce nu e clarificat, nu e maghiarește; de la care ușoară este tranziția la părerea, că ceea ce nu e pe maghiarește, nu e clar și că numai aceea e clar, ce e pe maghiarește.

Adese ori, ei în toată seriozitatea declamă despre *Dumnezeul ungarilor*, ca despre un Dumnezeu separat și, între alte copilării, susțin și pretind să creadă și alții, că după limba italiană, limba maghiară e cea mai frumoasă de pe globul pământesc.

În lipsă de rațiune pentru a asupra pe cele-lalte națiuni și în special pe români, ungurii au *inventat* între altele, *subtilitatea absurdă*, cu care se opintesc a le *degrada*, zicând că, pe teritoriul (pretins al) regatului ungar, numai ungurii sunt *națiune*; cele-lalte neamuri nu sunt și ele *națiuni*; ci «*nimăi naționalități*»; ca și cum ai zice de es. că unele proiecte de legi votate și sancționate ar fi legi, altele însă, tot votate și sanc-

ționate, n'ar fi chiar legi, ci *numai* „*legațiuni*“ — și tot ast-fel, unele drepturi, ci *dreptăți*; unele naturi n'ar fi naturi, ci *naturalități*; — asemenea cu corp și *corporalitate*; — spirit și spiritualitate, rege și *regalitate*; — public și *publicitate*; — străin și *străinătate*; — familie și *familiaritate*; etc. etc.

Prin diferite mijloace condamnabile, pe care e greu a le specifica, ungurii au *captivat* pe împăratul și pe împărăteasa Austriei în așa măsură, că au ajuns la o influență excepțională asupra lor, așa, că de la un timp, ei pot exploata autoritatea dinastiei în profitul lor, în detrimentul celor-lalte popoare.

Putem să relevăm aci încă o probă caracteristică despre *tendințele turburătoare* ale maghiarilor. — Iată, într'adevăr, ce aflăm dintr'o foaie germană foarte favorabilă evreilor și ungarilor:

Pe la 1860, ungurii au pus de au *tipărit* în Londra bani, o sută milioane *fiorini ungurești*; încredințându-i în mâna lui Ludovic Coșut, cu *destinațiunea*, de a *inarma* o legiune de emigranți *unguri* și alți mercenari spre a *năvăli* în Austro-Ungaria, de a *rescula* pe toți *ungurii*, de a sfărâma cu sabie și foc legăturile acestui imperiū, a *escuta* *detronarea* lui *Francisc Iosif* în

Ungaria, și de a pune dominațiune exclusiv ungurească asupra a cât mai multe provincii preținse ale ungarilor.

Și acest adevărat *pericol*, ce amenința atât de grav pacea și liniștea popoarelor, nu s'a înlăturat, de cât prin faptul, că *Marele principe al Transilvaniei, împăratul Francisc Iosif*, văzându-se ast-fel amenințat, a reclamat ca parte civilă, iar autoritățile *judiciare* din *Londra* au hotărât *arderea* acelor bani ungurești, ceia-ce s'a și executat.

Cum ne consideră uгурii ?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dacă ne întrebăm cum ne consideră ei în special pe noi, pe *români*, ceia-ce aflăm, e de natură a face ca mintea omenească să stea pe loc; ceia-ce constatăm în acest punct, par'că e un vis și din nefericire, nu e de cât o crudă realitate. Anume, în curs de *o mie de ani*, ei ș'au urmărit scopul lor de exclusivă dominațiune până și asupra frumoasei *Transilvanie*; servindu-se, cum s'a arătat de ajuns între alte mijloace *perfide*, de cele mai negre *calomnii* și ast-fel, în cursul timpurilor, din generațiune în generațiune, tot mai mult s'au *deprins* a-i considera pe *români* drept niște *sălbătă-*

ciuni; aŭ ajuns cu timpul de a crede chiar această diavolică calomnie și în timpurile mai noi, în uzul limbajului lor, sub numele de *olah*, cum ne zic, ei înțeleg o adevărată selbătăciune; și ca pe o cale psihologică sau psihiatrică naturală din partea lor, un adaos mai mult ca pleonazm pentru dânsii, și calificativul de *selbatic*; „*vădă*“; numindu-ne în repeziunea vorbei, cu substantivul compus și contopit-*valdolák*, adică „*sălbătăciune-român*“, sau *român-sălbătăciune*!

Ca *martor ocular*, cunoscând pozitiv o scenă foarte caracteristică întâmplată în Cluj pe la anul 1863, o însererez aci în forma cea mai simplă și absolut obiectiv.

Intr'o zi un număr de vr'o zece tineri români, elevi de liceu, eșind de la protopopul *Ioan Negruț*, mergeam pe strada «Cărbunariilor» interioară însoțind pe strălucitul *Ioan Axente Severu*!

Ajungând aproape de casele *Kédai*, numai ce zărim pe trotuarul opus venind pe lângă acele case o grupă de vr'o câți-va *unguri*; între cari am recunoscut pe actorul *Ghiulai*; un fanatic cunoscut pe atunci în acea localitate.

În momentul, ce ajunsese în dreptul

grupeii noastre, cum eram în frunte cu *Axente*, numitul unгур de o dată se oprește și privind direct spre patriotul nostru, îi strigă imediat cu voce tare auzită bine până la grupa noastră, (de și strada e foarte lată, și eram ast-fel la o considerabilă distanță de el), pe ungurește, cuvintele :
 „*Hoț ! incendiator, asasin valah !*“ *) .

După cele ce au încasat la 1784, dela nefericitele cete ale lui *Horea*, unგurii au adoptat numele acestui fenomenal apostol, în forma ungarizată de «*hora*», pentru sensul de *român-bandit* ; ca substantiv comun, aplicându-nil la noi la toți românii, drept o pretinsă incriminare supremă ; drept un adevărat blasphem, cu care se cred în drept a ne trata.

Apoi, după izbânzile românilor de la 1848 și 49, ei au luat numele lui *Iancu*, l-au unგurizat în forma de «*Vancu*» ; și după părerea lor și după pornirea lor, ei cred, că ne insultă, zicându-ne «*hora*,» și «*vancu-olah*» !

Intrebându-ne apoi, cum consideră ei *pe românii* din *statul român liber*, trebuie să relevăm mai întâi, că ei, în nemăsurata lor încredere în sine și

*) Pe ungurește : „*Rabló, gyujtogató, gyilkos láhó !*“ .

suficiență, în general mai nu călătoresc afară din Ungaria și ast-~~fel~~ mai de loc nu cunosc *România* liberă; au rămas prin urmare în general cu o falsă și desprețuitoare idea despre această țară; crezând-o în general, drept o țară sălbatică. Ei nu țin samă de cultura și civilizațiunea românilor, ca de ceva cu totul neezistent și se chiar servesc în acest punct cu terminul de țară selbatică, sau „Vlahia selbatică.“

Guvernul maghiar stoarce milioane de fiorini din sudoarea tuturor naționalităților înlânțuite sub *falsul* titlu de „teritoriul coroanei“ „Sfântului (lor) Stefan“. Toată această sacră *proprietate* în parte și a vr'o 4 milioane de *români* ei o *deturnă* de la destinația ei rațională și cuvenită și își aglomerează diferite institute esclusiv dușmănești pentru români; mijloace maghiare, arme și altele, împedecând, pe deasupra ironiei, cu selbătăcie, pe acei ce ar îndrăzni să-și înființeze, cu altă sudoare, luată din gura copiilor sei, niscaiva instituțiuni de cultură *națională* pentru sine. Pe asemenea patrioți, ei îi numesc trădători de patrie.“

Se relatează, că ei au dat în *judecătă* criminală, între alții, pe nenumărați români, pentru neuzita „crimă“

că aŭ colectat ajutoare pentru a se putea îngriji și cura de *boala* sa de ochi părintele *dr. Vasile Lucaciu*. În timpul mai nouă aflăm altele și mai exorbitante, cu alte cuvinte, după *ungari*, nu ceea ce e *moral*, e moral; ci aceea ce e nemoral; de exemplu, a *nu da ajutor* unui om *bolnav*; aceasta însă — fiind-că *l'aŭ îmbolnăvit ei*, prin selbaticul și asasinul *lor* tratament!

Și apoi dacă ei apasă naționalitățile și se sforțează a le zugruma, ar crede poate cineva că sunt *consecuenți* și *egalitari*, macar în cruzime și nedreptate. Departe de una ca aceasta. N'aveți de cât să cercetați cu ce *rezervă* se poartă, de exemplu, către naționalitatea *sașilor* din Transilvania, și să faceți comparațiunea cu înverșunarea furibundă cu care se năpăstuesc asupra *românilor*. Relativ la *sași* ei eaŭ în considerațiune *Germania*, și de! «*frica e din raiu și frica păzește bostănăria*»; — dar românii n'aŭ la spate tocmai o Germanie și ceea ce e mai hotărâtor aci, — românii aŭ îndrăznit a fi tot-d'una *cei mai credincioși* și mai *devotați* până și cătră cel mai nou *Mare principe al Transilvaniei*, împăratul *Francisc Iosif!* chiar și, *horribile dictu!* chiar și după ce din grația Maiestăței sale a avocatului *Ludovic Koșut*, acest usur-

pător al tronului Sfântului Ștefan, acest Francisc Iosif a fost detronat în 1849 prin parlamentul *coșutian* de la *Debreșin* și ast-fel după ce ambițioasa Doamnă Koșut *Tereza Meșleni* reușise a-l îndupleca pe marele ei soț să-î deschidă ei loc pe tronul din Buda și ea a și tronat pe el «de joi până mai apoi», românii cu «criminalul» lor devotament către Marele lor Principe, au contribuit la aducerea împrejurărilor prin care inimosul suflet al marelui Ungarie, sublimul patriot ungar, *Koșut* a fugit din adorata sa patrie, și încă a fugit pentru tot-d'a-una. Iată deci crimaj românilor! Library Cluj

Afară de ura și rezbunarea lor pentru credința românilor către *Marele Principe* și împărat detronat de ei, ungurii mai sunt împinși și de un puternic motiv *strategic* în tendința lor, de a-și asigura pentru tot-d'a-una dominațiunea asupra *Transilvaniei*, anume împrejurarea că această bogată și frumoasă țară conține munții *Carpați*, care sunt ca o neînvingibilă *citadelă*, o mare *cetate*, pe care posedând-o *dominezi în sens rezboinic o mare zonă de jur împrejur*; între altele Regatul *Romaniei*, dominezi zic, chiar și în sens ofensiv; dar, *pentru tot cazul, cel puțin* în sens *defensiv* . . .

R o m â n i i

Să considerăm acuma mai de aproape pe *români* în raport cătră chestiunea care ne ocupă.

În punctul de *razboinicie*, cine ar putea zice, că strămoșii lor și ei, cei de astă-zî, sunt mai *puțin* rezboinici de cât *ungurii*? Tocmai din contra, ei aũ fost și sunt mult mai rezboinici și mai viteji. Din aceste două puncte de vedere însă, între aceste două neamuri aũ fost și este și acuma, un număr de alte diferențe considerabile. În antichitate deja *Romanii* nu erau nomazi, ci stabiliți; erau *agricultori*; și expedițiile de cuceriri le-aũ făcut prin adevărate campanii cu oștiri, iar *nu* cu năvăliri generale, nu cu toată pojiția, ca *nomazii*. În toate timpurile, ei ca temeiũ de *popor*, tot *agricultori* aũ ramas.

Pe de altă parte, din *caracterul* poporului roman și din *practica* vieții lui sociale *organizate*, stabilite, i s'a dezvoltat și perfecționat în gradul cel mai înalt *sentimentul juridic*, principiile *dreptului* și a *datoriilor* din viața socială. *Dreptul civil roman* nu este el până și astă-zî bogatul și monumentalul *izvor* pentru viața civilă a *statelor civilizate*?

Urmărind apoi *consecințele, urmările*

acestui caracter și ale acestei practice, este învederat că, pe când *nomadul* și *năvălitorul* se exercită întru a *nu* munci, caută să pășuneze și să recolteze pe unde n'a semănat el, ci alții, să răpească ceea ce n'a produs el, ci alții, se exercită și se *perfecționează* ast-fel în pasiuni *imorale* și *periculoase* pentru societățile civilizate; pe când escluzivul comerciant, financiar și samsar are *ocazie* cel puțin de a se perfecționa în loc de munca grea și sinceră, în pasiunea și arta *căștigului fără dreptate* în speculă *fără milă*, din contra cetățeanul *stabil*, *agricultor* și organizat, ori cât de rezboinic în campanie ca *soldat*, ca *cetățean* al societății organizate perfect juridic, se exercită și se perfecționează în *munca* grea și escluziv *onestă*, cu deosebire în *munca agricolă*, în care nici *n'are ocaziune* și posibilitate de a se servi de vre-o *falșitate* pentru a-și mări ori perfecționa produsele.

Exercitându-se ast-fel în curs de *mii de ani*, în șirul de zeci și zeci de generațiuni succesive, în măsură preponderentă în asemenea practice, este naturalmente inevitabil, că în acel popor să se perfecționeze caracterul *onestității* a muncii *sincere*, a sentimentului *juridic* de *drept* și de *datorie*.

Pe de altă parte, cum că românii *nu* caută să *desnaționalizeze* pe alții, probă «dieta» saū *parlamentul Transilvaniei*, în care pe la 1863 asistând, *am văzut* că vorbea în mod liber fie-care deputat în *limba lui*: Românii românește, Germanii («sașii») nemțește și *Ungurii ungurește*, și impozantei *majorității* în care văzut-am și admirat-am și pe *doctorul Ioan Rațiu*, nici i-a trecut prin cap ideia de a opri pe *unguri* să vorbească în limba *lor*.

Cât pentru menținerea caracterului rezboinic în caz de pericol pentru țara și moșia lui, poporul *agricol*, exercitat întru a-și *opăra ogorul seū, vatra sa și neamul seū*, el se arată viteaz, nu numai prin vigoarea și bărbăția sa ereditată și înăscută, dar și prin necesitatea de *legitimă* și dreaptă *apărare*; prin dreapta lui indignațiune în fața nemernicului și imoralului agresor.

Ast-fel *se explică în mod natural* și inevitabil, pentru ce națiunea română **nu poate fi** un element de **dizordine**; ci cu totul din contra, un *ferm boulevard* al *dreptăței și civilizațiunei*.

Cu ocaziunea Expozițiunei universale ținute la *Paris* pentru a doua oară, la 1867, conversând o dată cu marele **Ernest Renan**, între altele și despre țara noastră, spunându-și eū că sunt român

ăcest *profund cunoscător de popoare* s'a exprimat ast-fel despre poporul nostru: „**Românii** **au un mare viitor**“; idee, ce nu mă îndoesc, a exprimat-o ocazional și către alții. Și e de notat că un *Renan* nu ș'a exprimat asemenea păreri, de cât când era convins de *adevărul* lor din *motive întemeiate*.

Deschideți și *Istoria* și vedeți cum, de exemplu în timpurile mai nouă, în 1848 și 49, românii au ramas credincioși și devotați *Marelui lor princip*, vărsându-și sângele pentru el, mai, mai de tot fără arme; apoi la 1866 *regimentele de români* s'au luptat cu cea mai mare bravură și sacrificare de sine nu numai la nord în contra năvălitorului prusian, dar și la sud în contra *confraților lor italieni*, făcând minuni de eroism, atât pe uscat la *Custozza*, etc., cât și pe mare, la insula *Lissa* etc., sub comanda viteazului colonel român, baronul *David Ursu*.

Românii din *Principate* s'au unit și ei, spre a se evita deseale *certe* și chiar *rezboaie*, dându-și prin aceasta o nouă *organizație* fundamentală pentru *pace* și *civilizațiune*.

În ceea ce privește adoptarea *religiunii adevărat naționale*, adevărat *morală*, propriu *umanitară*, a religiunii *tubirei tuturor oamenilor*, *Românii* au adoptat

această religione cu *multe sute* de ani *mai înainte de cât Ungurii*; apoi, această umanizatoare religione a găsit în inimele unui popor agricol, din capul locului, un «pământ» *mult mai pregătit* pentru salutarele ei principii și practică; astfel progresând în aceste practice în un timp *mult mai îndelungat, Românii* și prin acest mijloc de adevărată civilizațiune, stau în general pe o treaptă *mult superioară* ca factori prețioși pentru umanitate, de cât orî cari popoare cu recente reminiscențe de nomazi și *prădalnici escursionişti*.

Și neamul românesc, acest popor de o *inteligență excepțională* a și dat strălucite *probe* de talentele și caracterul seǔ *civilizat*; pe de o parte prin adevărata pleiadă de *savanți*, de luminați politiciani, de patrioți și devotați până la sublim, de *apărători ai Europei* atacate, însemnați *inventatori*, mari artiști și strălucitoare artiste, etc.; considerați apoi, în partea *negativă*, *procentul și gravitatea criminalității*, și veți vedea cât de bine ne putem pune la un nobil *concurs* și din aceste puncte de vedere cu *orî care alt popor*.

Aprecieze orî cine, la ce stare am ajuns astăzi în general, și dacă după ~~ce~~ secole de *vijeli barbare* ce s'aǔ năpustit asupra noastră, după ce epoce

de restriște și *lupte* de apărare și conservare; și în *cât de scurt* timp de evoluție și *progres modern*.

Cu toate aceste reale calități *umanitare* ale neamului românesc, Ungurii tot n'au ajuns la recunoașterea lor justă și sinceră și aceasta în parte și din cauza neconținutelor *ponegriri tendențioase* ce s'au aruncat în public fără încetare pe conta noastră. Ast-fel de exemplu, între alte asazine mănopere, *jidani* țipă că-i «*persecutăm*» și anume din cauza *dogmelor* lor *religioase*; im-famă *născocire tendențioasă* ca multe altele; pe care neamul lui *Israil* fără o *desmințire* prompt, el însuși prin faptul relevat de atâtea ori că ei, *jidani*, în loc de a se grămădi toți în statele în cari au drepturile civile și politice, *tot la noi se grămădesc* și se întorc mulți și din America, tot la noi «la criminalii lor persecutori și asasi-ni».

Sforțările ungarilor în contra noastră

În muzică Românii au particularitatea *regularității*, în *deosebire* de unele forme de muzică la unguri, aceștia practicând în considerabilă parte forme muzicale „*libere*” fără tact consecvent; forme cari pe frază ce progre-

sează, devin din ce în ce mai *inpetuoase*, mai *vehemente*.

Tot ast-fel este cazul și cu *dănțurile* acestor două neamuri, considerându-le comparativ și anume: danțul *național ungiuresc*, numit *ciardaș*, (de la *Ciardaș*, *ștatoș*, *crâsmă câmpenească* sau de pustă, danț de asemenea *crâsmă* cum am zice „*crâsmăreasca*“); ei îl danțează fără ținerea riguroasă a unui tact uniform, în mod liber, din ce în ce tot mai violent; pe când, de exemplu, *hora românească*, jucată ținându-se dănțuitorii de mână, este tocmai simbolul și proba *fraternității*, a *sprijinului* reciproc, prin urmare un pronunțat *simbol* de civilizațiune.

Din nefericire, pentru noi și *pentru ei*, *Ungurii* au ajuns la câte-va nenorocite *ilasiuni optice* și de altă natură și anume pe de o parte, în ei s'a format și petrificat convicțiunea, ideea fixă, falsificată, chiar *monomania* că noi *Românii* n'am fi un popor normal, ca orî-cari oameni, ci ca și *destinați* de către Dumnezeuul separat *al lor*, de a le fi robii lor, nu numai dominați și exploatați, ca avere și ca ostași anonimi și fără orî-ce drepturi, dar chiar urgisiți și detestați.

Pe de altă parte, relativ la *sine* însuși, neamul *maghiar* este adâncit în

iluziunea de a se considera, ca prin o prizmă de adorațiune de sine; ori mai just ca prin *microscop*; așa că ei nu țin seama de cât de *mărimea* teritoriului lor și a numărului lor total, inclusiv și cu «Ungurii» aparenti droaia de renegați, *în raport către nimica*, sau către măsura *minimală* și li se par mari, imenși; ei cred că la caz, ei ar putea birui «lumea jumătate» cum se exprimă neconținut în mod stereotip.

Orbiți ast-fel, ei cred: că puterile lor sunt ca și fără margini și ast-fel, e natural, ca ei să doarmă pe această ne mai pomenită *suficiență* națională.

Consecința psihologică normală este apoi, că *judecata* lor în această ordine de idei este *falsificată*, fără să știe. Precum s'a mai relevat, într'un timp, ei strigau, că e just, ca ei să *nu* fie *supuși* Nemților; ci să întrebuinteze limba maghiară și în viața publică; găsesse însă *absurd* și *irațional*, ca alte națiuni vecine să «aibă același drepturi și, *prin consecință*» (ungurească)—cine are «nebunia» de a *cere* măcar aceste drepturi, acela e un «criminal,» un sacrileg «trădător de patrie;» «temnița, roata și furcile pentru un asemenea monstru!»

În paroxizmul lor de furie, care tinde a face să le crească numărul, ei au

constituit o imensă societate de *maghiarizare*, botezată Societate de «*cultură*»; și au pus la cale crearea de nenumărate *grădini de copii*, în care se sforțează a maghiariza pe copiii români; sperăm însă, că, aceste opintiri ale lor fiind nepaturale și contrare unor puternice legi sociologice, nu vor reuși cu ele de loc la alta, de cât doară, de *a se păcăli* și în acest punct în măsură considerabilă.

Inchipuita gogoriță, de care ei tremură până și în vis, că noi le spulberăm idea de *statul maghiar*, îi face ca, la toată nimica să ne înfierzeze cu încredințarea de trădători de patrie, culpabili de înaltă trădare, și altele; și să ne trateze, în consecință, cu o cruzime strigătoare la cer.

În orbia lor maniacă, ei ajung până la niște măsuri stupide, aproape de necrezut.

Nici n'aș putea desigur, nici eu, vorbi cu complectă convicțiune despre acest punct, dacă n'aș fi fost, în 1848 și 49 nu numai *martor ocular* al unor cruzimi comise de niște cete de unguri sub comanda unui *jidan* reneșat, chiar și asupra tatălui meu; dacă n'aș fi chiar suferit și eu, copil în vârstă de 5 ani, dimpreună cu mama mea, cu frați și surori. Am fost ast-fel constrânși

între altele odată în timp de vară, și odată iarna, să stăm refugiați *în pădure, săptămâni întregi, pe cură și prin scorburi de copaci*, tatăl, fiind dus cu armata de români la *Reghin*, la *Solnoc* și p'aiurea.

Păstrez apoi și un *document*, din care se vede, cum, în 1885, scriind că preotului din satul meu natal (*Popteleclă-de-Craine, Transilvania*) să-mi trimită act despre moartea părinților mei, autoritățile ungurești au luat pe bietul preot, cu scrisoarea mea în mână, *între baionete, l'au dus peste dealuri și văi, între jândarmi*, până la capitala județului, ca acolo să se constate, ce î-am scris eu; nu cum-va niște lucruri amenințătoare pentru marele stat maghiar? Aceasta s'a întâmplat, după ce autoritățile ungurești *pedepsiseră* pe unii Români, pentru-că au îndrăznit a ceti, între altele, o carte a mea despre *Horea*.

În timpurile mai noi, ungurii, atâtați tot mai vehement mai cu seamă de către șerpii de *renegați*,

au ajuns la un adevărat *parocsizm de aberațiuni*; mania de perzeuțiuni a trecut în stadiul de adevărată *furie*, care culminează în *dărea în judecată criminală a întregului comitet Național*, pentru-că acesta a îndrăznit a *se în-*

cerca să ezeceute voința națiunei; a cutezat a **se încerca** să arate *Mareluț principe al țării*, ce dureri aũ cei patru milioane de cetățeni supuși ai lui, contribuabili cu dări și cu sângele fiilor lor pentru țară și împărăție.

Am zis, că numai s'aũ *încercat* a protesta; o încercare *neizbutită*, pentru că e știut, că *Memorandul* nici n'a fost înmănat la adresa sa; **nedespețluit** a fost *reexpediat* inapoï la adresa *comitetului la Sibiu*.

Ungurii însă după procedarea *lupu-lui* cu *mielul*, aũ luat de *pretext*—auziți! ce, pentru că **pe coperta**, ce conținea *memorandul* închis și *pecetluit*, comitetul n'a scris *numai* „*Regelui Ungariei la Budă-Pesta*“—ci, de oare-ce pe atunci acel rege nu se găsea în *Buda-Pesta*, ci în *Viena*, aũ scris, ca oamenii cu mintea la loc, *ne-hunită*, — „*la Viena*“, și aũ pus, după *datorie*, *intreaga titulatură a lui Francisc-Iosif*, adică împărat al *Austriei*, *Rege al Ungariei*, *Boemiei*; etc. etc. și *Mare Principe al Transilvaniei*, duce margraf al diferitelor provincii saũ țări de coroane, etc.—adică *titulatura corectă*. *Acest act corect*, obligat este după *huni*, „*crima*“ *Românilor*.

De sigur, numai cu greũ Europa a putut ajunge să *creada* că se poate în-

tâmpla, fie și la Unguri, *o asemenea dare în judecată sui generis*. Trebuie întâi să-i fi părut ca o farsă, o glumă nesărată, ori alt ceva. În momentul însă când vede pozitiv că se chiar *inscenează*, în plină lumină, ziua în ameză mare o asemenea fantăzie, că *recursul* de nulitate a fost *respins*, că *termenul* fu ficsat atunci, — atunci — ori ce *om* cu mintea la loc trebuie să rămână *ofensat*; e *ultrajată*, prin acest *atentat*, calitatea de *om* în general; nu numai neamul românesc; e *ultrajată* însă și *rațiunea*; a *încrimina* pe cineva, pentru că s'a *încercat* a-și arăta *suferințele*! BCU Cluj / Central University Library Cluj.

Și *Europa*, într'adevăr, s'a întors privirile asupra acestui fabulos vis — pus în scenă în toată monstruoasa lui realitate infernală; dați în judecată criminală *două zeci și cinci* de capi de familie; *întreg* *Comitetul* unui popor *cantribuabil* cu milioane de mijloace și zeci de mii de apărători ai patriei cu sângele lor! Un întreg — cum să-i zicem? căci e lucru de o feroasă *noutate* — un *întreg parter de patriarhi, părinți* ai unui popor de atâtea milioane de cetățeni *foarte utili*, — o *luminoasă caravană de martiri*, „un nou *pa-hod na Sibir*“, *Sibirul unguresc*! în *mijlocul Europei*!

Un omor se comite ! Ce, *un* omor ? Douăzeci și atâtea ! — ce zic eu ? *Ne-numerate* ucideri ; omoruri fără număr sunt pe cale de a se înscena ! Căci, asasinând pe *părinții* neamului, azvârlind jalea și oroarea în atâtea *familii*, zdrobind viața a zeci și iar zeci de copii și alte rudeni, poate credeți, că infama hidră se va *sătura* ? că infernul se va răcori ? Nu ; ci vor urma la rând alții ; — vedem alte și alte « *pa-hoduri* ; *zeci de preoți* români ; *zeci de studenți* români ! Iată monstruosul *vis*, pus în amețitoare realitate de cătră o ghiară infernală ; de cătră niște capete plângeros de *întunecate* !

Dacă, *de formă*, un număr de *unguri* fac *aparența* sau *simulațiunea*, că deliberează ca judecători jurați, din cele petrecute și cunoscute se știa mai dinainte, cu toată siguranța, că eroii martiri de astăzi sunt destinați de către asasini mai sus puși — pentru închisorile ungurești ; cum zic ungurii, « *condemnați* », și anume, nu de către *păpușile* de « jurați » clujeni, ci de către dominanții fanatici din *Buda-Pesta*. *Formalitatea* de « proces » din *Cluj* e numai o *comedie*, pentru ochii lumii.

Dar dacă considerăm lucrul mai adânc, *realitatea* este *diametral opusă formalității* ; *nu comitetul* român e *acuzatul* ;

nu Ungurii—acuzatori; adevărații acuzați sunt *tirani* unguri; iar *marele judecător* — *spiritul Europei, spiritul umanității*; care, fără or-ce îndoială a *condemnat* pe nemernicii *atentatori* contra umanității; i-a condamnat—*fără apel*; și 'i va adânci în întunecimea *boalei* lor, de care sunt absolut *incapabili* a se *cura*.

Ce e de făcut.

Urmează acuma, să ne punem în-trebarea, că oare *ce e de făcut*?

Să ne adresăm către *unguri*? Să le vorbim *lor* despre eternele *drepturi naturale ale ginților*?

Noi, cari, din întâmplare, am avut ocaziunea de a-i studia zeci de ani, prevedem cu toată siguranța, că ne am perde cuvintele cu totul *în zadar*. Ei în *acest* punct au ajuns în o stare cerebrală *anormală*; într'înșii este ca *atrofiat* simțul de egalitate cu noi; simțul de *dreptate* pentru noi. *Desprețul* și chiar o specie de *greață* și oroare de noi a devenit în capul lor o adevărată dogmă; ba chiar ca o proprie și irezistibilă *idiosincrasie*.

Ne vedem siliți a apela la *futerile străine*; la *reprezentanții umanității* și *umanizmului*; la factorii societăților și complexelor de neamuri străine,

cară reprezintă și poartă *autoritatea rațională, puterea morală* pe pământ.

Să ne adresăm către *presa independentă*, către *comisiunea permanentă a congresului interparlamentar* pentru *dreptate și pace*; să ne adresăm către membrii independenți ai *parlamentelor*; de asemenea către *intreaga societate cultă din Europa*, etc.

Să *denunțăm* pe larg *umanității* infernalul *atentat*, ce se perpetuează în contra *vieței* unui neam cu caracter *nobil, moral*, în contra unui popor *prea util* pentru *civilizațiunea și progresul omenirii*.

Să apelăm la puternicul concurs patriotic al *femeilor române*; cari s'ar putea organiza în *comitete* active; s'ar putea pune în legături directe cu femeile din alte state; ar putea face astfel un imens *serviciu umanității* în general, cooperând în armonie cu noi, pentru a deștepta interesarea puternicilor până la gradul de a se convoca un *congres European* diplomatic al statelor fruntașe, pentru rezolvirea *umanitară* a acestei chestiuni; pentru *salvarea unui popor de asasinii săi*.

Cred, că ar trebui răspândit gratuit în poporul român din *toate provinciile tablouri și texte deșteptătoare și încurajatoare* pentru *lupta sacră de salvare*

a naționalității; de asemenea, un *ziar special*, de exemplu cu titlul de «*Dreptatea*», «*Deșteptarea*», etc., răspândind printr'insul la adresa națiunii întregi, ideile și indicațiunile cele mai utile și mai oportune în această mare și *vitală* cauză a *întregului* neam românesc.

În această luptă pe viață și moarte, noi nu stăm de loc rău; dincontră, putem conta pe o *alianță* morală puternică, mai înainte de toate din partea întregii *ginte latine*; apoi și din partea celorlalte națiuni civilizate; și, *mai presus de toate*, contăm cu *perfectă siguranță* pe un *aliat* de o autoritate *supremă și irezistibilă*, pe alianța **Dreptății, sacre și eterne**.

Înainte! deci, sub stindardul *acestui* *excepțional aliat*: **Dreptatea, moralitatea** cauzei *românismului!*

Iasi, 1894.

Florantin

